

1334 - 1918 dahilî istikraz tahvillerinin 1938 ikramiyeli tahvillerile ve 1933 Türk borcu tahvillerinin de dahilî istikraz tahvillerile mübadelesine dair kanun lâyihası ve İktisad, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/321)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı : 6/4615

28 - XII - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

1334 - 1918 dahilî istikraz tahvillerinin 1938 ikramiyeli tahvillerile ve 1933 Türk borcu tahvillerinin de dahilî istikraz tahvillerile mübadelesine dair Maliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 27 - XII - 1937 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

C. Bayar

Esbabı mucibe

Devalüasyondan sonra Anadolu Demiryolu ve Haydarpaşa limanı şirketleri iştirak mukavelelerinde mevcut altın kayıtlarının bertaraf edilmesi üzerine tahvilât kayıtlarında vukua gelen mühim sukutlardan Türk hâmilleri vikaye maksadile 3136 sayılı kanunla alman tedbirlerin, Türk borcu tahvillerine de teşmil edilmesi bir taraftan hak ve adalet icabı diğer taraftan Devlet kredisi için lüzumludur.

Hak ve adalet icabıdır. Çünkü bu tahvillerin servisini devalüe frank veya dolarla yapmağa karar verdikten sonra Anadolu'da olduğu gibi bunlarda da vukubulan sukut yüzünden Türk hâmillikler mühim zararlara maruz kalmışlardır.

Mesele Devlet istikraz tahvillerinin ve Devlet kredisinin tam manasile istikrarı bakımından da mühimdir. Her ne kadar Anadolu'nun dahilî istikraz tahvillerile mübadelesi bu istikrara yardım etmiş isede Türk borcu tahvillerinin spekülâtif vaziyetleri devam ettikçe maksad tamamile elde edilmiş sayılmaz. Filhakika piyasade ünütürkler gibi % 12 - 13 faiz getiren Devlet tahvilleri bulundukça % 7 gelirlî dahilî istikraz tahvillerinin sürümü daima müşkilât arz etmektedir. Şimdiye kadar yapılmış olan tecrübeler bunu göstermiştir.

İşte merbut kanun projesi 1933 Türk borcu tahvillerinin de dahilî istikraz tahvillerile mübadelesi esasını koymuş bulunuyor. mübadelede aşağı yukarı Anadolu'daki esas alınmış ve mübadelede kolaylık olmak üzere 500 frank itibarı kıymette bir Ünütürk mukabilinde yirmi lira itibarı kıymette bir dahilî istikraz tahvili verilmesi kabul edilmiştir. Bu suretle balâda zikredilen maksadlar temin edildikten başka faiz bakımından da Devlet için âtiyen mühim bir istifade temin edilmiş bulunmaktadır.

Filhakika bir Türk borcu tahviline bu gün verilecek faiz 180 kuruş kadardır. Halbuki 20 lira itibarı kıymette bir istikraz dahilî tahvilinin getirdiği faiz ise 140 kuruştur. Mübadele edilecek her tahvil başına Devletin, faiz noktasından, senevi 40 kuruş istifadesi olacaktır.

Gerek teklif edilen bu kanunla, gerek 3136 numaralı kanunla takib edilen hedefi elde edebilmek

için, yine amortisman sandığına yeni membalar temin etmek lâzımgelmektedir. Amortisman sandığı bu güne kadar takriben dört milyon liralık Anadolu tahvili mübadele etmiştir. Daha bu iş için bir milyon lira kadar bir paraya ihtiyacı vardır.

Memlekette şimdilik halk elinde üç yüz, üç yüz elli bin aded Türk borcu tahvili tedavül etmektedir. Bunlarda mübadele kıymeti itibarile 6 - 7 milyon lira tutacaktır. Hazinesinin bu mühim meblâğı derhal nakden temin etmesi müşkül ve külfetli olacağından, amortisman sandığına yardım için kanun projesinde derpiş edilen esaslı tedbir şudur: 1918 dahilî istikraz tahvillerinden halen Hazineye mevcut olanları devretmek.

Ancak mübadele için evvelce kabul edilmiş olan tahviller Sivas - Erzurum ve Ergani tahvilleri gibi dahilî istikraz tahvilleri olduğundan 1918 tahvillerinin de aynı tipe ircaz için bunların mayıs 1938 den itibaren yeniden tabettirilecek ve Ergani tahvillerinin aynı olacak tahvillerle mübadelesi esası da projede vazedilmiştir.

1918 tahvillerinin büyük bir kısmı Hazineye bulunduğu, mübadele edilecek 1918 tahvillerinin mayıs 1938 kuponları tevkif edileceğine ve nihayet tedavülde bulunan kısmın rayici de diğer dahilî istikraz tahvilleri derecesinde bulunduğu göre bu mübadele hâmil lehine Hazine için bir külfet telâkki edilemez.

Bir taraftan mübadele işini diğer taraftan piyasada nâzımlık rolünü üzerine alan sandığın mübadele devresi zarfında istimal edilmek üzere iki milyon lira kadar bir paraya da ihtiyacı olacağı hesaplanmış ve bu paranın evvelce de olduğu gibi avans olarak Hazineye verilmesi teklif edilmiştir. Bu avansın bilâhare sandık portföyünde mevcut tahvillerin gelirleriyle kolayca kapatılması aşıkâr bulunduğundan bu ihtiyacın da tatmini lüzumlu görülmüştür.

İktisad encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisad encümeni

Esas No. 1/1921

Karar No. 13

6 - I - 1938

Yüksek Reisliğe

1334 - (1918) dahilî istikraz tahvillerinin 1938 ikramiyeli tahviller ile ve 1933 Türk borcu tahvillerinin de dahilî istikraz tahvillerle mübadelesine dair Maliye vekiliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 27 - XII - 1937 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası encümenimize havale edilmekle Maliye vekili hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu :

Verilen izahata ve lâyihanın mucib sebepleri ne nazaran kanun iki maksadı istihdaf etmektedir. Bunlardan biri 1918 dahilî istikraz tahvillerinden bu güne kadar itfa edilmeyenlerin u yeni çıkarılacak ikramiyeli tahviller ile mübadelesi diğeri de Ünitürk tahvillerinden Türkiyede bulunanlarının hâmilleri tarafından dahilî istikraz tahvillerile mübadele edilmesine müsaade etmektir.

On altı milyon lira olarak ihraç edilen 1918

dahilî istikraz tahvillerinin şimdiye kadar takriben sekiz milyon liralığı itfa edilmiş olup geride kalan sekiz milyonun yedi milyon liralığı Hazine elinde ve mütebaki bir milyon liralık tahvilin mühim bir kısmı da Merkez ve Ziraat bankalarile diğer hususî bankalarda ve takriben üç yüz bin liralık kadarı da halk elinde görünmekte ise de bu tahvillerin de ekserisi arttırma ve eksiltme işlerinde teminat olarak resmî dairelere yatırılmış bulunmaktadı. Bu yüzden bu gün piyasada mevcudu hemen hemen kalmamış gibidir. İlk ihraçlarında yirmi senede itfa edilmek üzere çıkarılmış olan bu tahvillerin bilâhare Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan bir kanunla itfa müddeti daha on yedi sene uzatılmış olduğundan bilhasa bankalar ile halk elinde bulunanlarının ihraç şartları daha istifadeli olan yeni istikraz tahvillerile tebdili piyasada çok iyi tesir bıraka-

cağı gibi üzerinde saltanat devrinin izlerini taşıyan bir tahvili de ortadan kaldırmak gibi manevî bir fayda temin etmiş olacaktır.

Türk borcu tahvillerinin dahilî istikraz tahvillerile tebdili meselesine gelince bu tahvillerin bedeli frangın devalüasyonundan sonra memleketimizde çok sukut etmiş ve bir taraftan Türkiyedeki hâmilleri bu yüzden çok mutazarrır etmekle beraber diğer taraftan bu düşük fiata nazaran diğer Devlet tahvillerinden farklı bir faiz temin etmek suretile muhtelif Devlet tahvilleri arasında mevcut olması arzu edilen müstakar ahengi bozmak gibi spekülâtif bir mahiyet almıştır.

Esasen bu tebdil keyfiyeti mecburî olmayıp yalnız Türkiyede bulunan bir kısım tahvillere bahşedilmiş bir haktr ki bu da iki sene müddetle hâmillerin ihtiyarına bırakılmıştır. Bununlabera-ber Anadolu tahvillerinin aynı şerait altında bundan evvel tebdili için alman kanunî salâhiyet tatbikatta çok iyi netice vermiş ve bu güne kadar geçen altı aylık bir müddet içinde Türkiyedeki bu kısım tahvillerin altında beşini değiştir-

mek imkânı hâsıl olmuştur.

İşte; Anadolu tahvillerinin tebdilinde hâsıl olan bu netice; hâmillerin doğrudan doğruya Türkiye Devlet istikraz tahvillerine daha ziyade rağbet ettiğini ve spekülâtif bir mahiyet arzeden tahvil yerine müstekar ve emniyetli bir gelir temin eden tahvilleri tercih ettiklerini göstermiştir ki bu da Cümhuriyet maliyesi hesabına kaydedilecek takdire şayan bir keyfiyettir.

Meseleyi müzakere ve mutalea eden encümenimiz yukarıda arz ve izah edilen esbaba binaen lâyiha hükümlerini iktisadî menfaatlerimize uygun görmüş ve maddelerini aynen kabul ile Yüksek Reisliğe sunmağa karar vermiştir.

İk. En. Reisi	M. M.	Kâtib
İzmir	Giresun	Niğde
R. Köken	İ. Sabuncu	Dr. R. F. Talay
Afyon Karahisar	Ankara	İzmir
Berç Türker	A. Ulus	Benal Arman
Eskişehir	Samsun	Giresun
E. Sazak	A. Tunalı	M. Kılıç
Gümüşane		
Edib S. Tör		

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Maliye encümeni
Esas No. 1/921
Karar No. 12

7 - I - 1938

Yüksek Reisliğe

1334 - 1918 dahilî istikraz tahvillerinin 1938 ikramiyeli tahvillerle ve 1933 türk borcu tahvillerinin dahilî istikraz tahvillerile değiştirilmesine dair Maliye vekâletince tanzim ve Başvekâletin 28 - XII - 1937 tarihli ve 6/4615 numaralı tezkeresile Yüksek Meclise takdim olunub encümenimize havale buyurulan kanun lâyihası Maliye vekâleti Nakid işleri umum müdürü hazır olduğu halde mütalea ve müzakere edildi:

Hükümetin esbabı mucibe lâyihasına ve bu hususta verilen izahata göre yapılmak istenilen mübadelenin Devlet kredisi için lüzumlu olduğu ve kanun lâyihasının iktisadî ve malî esas-

larına uygun bulunduğu anlaşılmasına mebni encümenimize de aynen kabulü tekarrür etmiştir.

Havalesi mucibince Bütçe encümenine tevdi için Yüksek Reisliğe sunulur.

Mal. En. Rs.	M. M.	Kâtib
Bayazıt	Çankırı	Yozgad
İhsan Tav	M. Önsay	Emin Draman
İstanbul	Mardin	İzmir
Y. Yazıcı	O. Dinçer	Kâmil Dursun
İstanbul	Diyarbakır	İçel
A. Bayındır	H. Öviz	E. İnankur
Malatya		Aydın
M. Nedim Zabcı		A. Menderes

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

Mazbata No. 57

Esas No. 1/921

11 - I - 1938

Yüksek Reisliğe

1334 - 1918 dahilî istikraz tahvillerinin 1938 ikramiyeli tahvillerile ve 1933 Türk borusu tahvillerinin de dahilî istikraz tahvillerile mübadelesine dair olub Başvekâletin 28 - XII - 1937 tarih ve 6/ 4615 sayılı tezkeresile Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Maliye vekili Fuad Ağralı hazır olduğu halde okundu ve konuşuldu:

Beş yüz frank kıymetli, % yedi buçuk faizli 1 925 272 adedden ibaret bulunan 1933 Türk borusu tahvillerinden halen 578 000 adedi Türkiyede bulunmaktadır. Bu tahvillerin Türkiyede ki rayiç fiatları 1934 senesinde (28,125) Türk lirası iken o tarihten sonra tediyelerin yarı döviz ve yarı marşandiz olarak yapılmasının kararlaştırılması ve sonra da Fransız frangının devalüe edilmiş bulunması sebepleri yüzünden tedricen sukut ederek 1937 haziranında (18,42) Türk lirasına kadar düşmüş ve o günden sonra da bu sukut devam ederek 1937 teşrinievvelinde (13,93) Türk lirasına kadar inmiş ve ahiren Düyunu umumiye meclisinin haiz olduğu hiyar hakkını istimal ederek Fransız frangı yerine doların tediyeye akçesi olarak kabulüne karar vermesi yüzünden az miktarda bir tereffü gösterek 1937 teşrinisanisinde (14,31) e kadar yükselmiştir. Bu vaziyet Türk hâmilleri mutazarrır eylediği gibi fiatların daima temevvüç göstermesi de spekülâsyonlara yol açmış ve Devletin dahilî istikrazlarına aid istikrarı da halledar eylemiştir. Bu vaziyet akırşısında Hükümetçe 3136 sayılı kanunla Anadolu Demiryolu ve Haydarpaşa limanı şirketleri esham ve tahvilleriyle mümessil senedlerinde yapıldığı gibi bunların da dahilî istikraz tahvilleriyle değiştirilmesi ve bunu temin için de halen tedavülde bulunan 1918 istikrazı dahilî tahvillerinin 2094 sayılı kanuna müsteniden çıkarılmış olan Ergani tahvilleri ayarında çıkarılacak yeni bir tahvil ile mübadelesi düşünüldüğü ve bunun için bu kanun lâyihasının sevk edildiği anlaşılmaktadır.

Halen tedavülde bulunan dahilî istikraz tah-

villerinin tutarı 8 milyon küsur Türk lirasından ibaret olub 7 milyon liralıktan fazlası Hazinesinin elinde toplanmış bulunmaktadır. Hükümetçe yapılmak istenilen bu malî muamelenin Türk hâmilleri himaye ve marşeyi tanzim etmekten ibaret bulunan faydaları yanında halen bir aded 1933 Türk borusu tahvili için verilmekte bulunan 180 kuruş faiz mukabilinde yeni tahvile senevî 140 kuruş faiz verileceğinden tahvil başına 40 kuruş gibi maddî bir fayda da temin edileceğini ve Türkiyede bulunan Türk borusu tahvillerinin Hazinesinden gayri ellerde bulunan adedi 400 000 den fazla olub hepsi mübadele yapıldığı takdirde senevî 160 bin lira gibi Hazine lehine bir tasarruf da elde edileceğini ve Anadolu tahvilleri için yapılmış olan bu muamelenin iyi neticeler verdiğini göz önüne alan encümenimiz lâyihamın esas itibarıyla kabulüne karar vermiş ve maddeler üzerinde yapılan tetkikat neticesinde yazılış tarzı maksadı temine yeter görüldüğünden hazırlanan metinlerin aynen kabulü kararlaştırılmış olmakla Umumî Heyetin tasvibine konulmak üzere Yüksek Reisliğe sunuldu.

Reis	Reis V.	M. M.
Burdur	Isparta	Trabzon
M. Şeref Özkan	Mükerrerem Ünsal	R. Karadeniz
Kâtib		
İstanbul	Balıkesir	Çorum
F. Öymen	E. Adakan	E. Sabri Akgöl
Gazi Anteb	Gümüşane	İzmir
A. H. Ayerdem	D. Sakarya	K. İnanç
Kayseri	Kırklareli	Kırşehir
F. Baysal	Ş. Ödül	M. Seyfeli
Malatya	Malatya	Mardin
M. Öker	O. Taner	R. Erten
Muş	Ordu	Seyhan
Ş. Çiloğlu	H. Yalman	N. Eldeniz
Siird	Sivas	Sivas
M. Mayakon	Remzi Çiner	R. Başara
Tokad	Trabzon	Yozgad
S. Genca	Sırrı Day	S. İçöz

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

(1334 - 1918) dahilî istikraz tahvillerinin (1938) ikramiyeli tahvillerile ve (1933) Türk borcu tahvillerinin de dahilî istikraz tahvillerile mübadelesine dair kanun

MADDE 1 — Halen tedavülde bulunan (1334 - 1918) dahilî istikraz tahvillerini faiz, ikramiyeye, itfa, konversiyon, müruru zaman, muafiyet, imtiyaz ve servis itibarile 2094 numaralı kanuna müsteniden ihraç edilen Ergani tahvillerinin aynı olmak üzere yeniden çıkarılacak hâmiline muharrer tahvillerle mübadeleye Maliye vekili mezundur.

(1334 - 1918) Dahilî istikraz tahvillerinin 1 mayıs tarihli kuponları tediye vazedilmeyecek ve buna mukabil bu tarihten itibaren bu tahvillerin yeni tahvillerle mübadelesi icra kılınacaktır.

MADDE 2 — Yeni tahviller ikramiyeli (1938) tahvilleri unvanını taşıyacak ve mikdarı 1918 tahvillerinin tedavülde bulunan mikdarını geçmeyecektir.

MADDE 3 — Bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki sene zarfında 1933 Türk borcu tahvilleri hâmilleri, diledikleri takdirde, bunları Devlet'in dahilî istikraz tahvilleri ile mübadelesini talep edebilirler. Mübadelede 500 frank itibarî kıymette bir aded 1933 Türk borcu tahvili mukabilinde yirmi lira itibarî kıymette bir aded dahilî istikraz tahvili verilir. Mübadeleye arzedilecek Türk borcu tahvilleri bunlar mukabilinde verilecek Devlet tahvillerinin mübadele tarihinde vadeleri hulûl etmeyen kuponları muhtevi olması lâzımdır.

MADDE 4 — Bu mübadeleyi 2794 numaralı kanun ile kurulmuş olan amortisman sandığı

mevcudile yapar. Sandık mübadele yolile verilecek dahilî istikraz tahvillerinden hangilerinin verilmesi lâzımgeldiğinin mevcuduna göre tayin etmek salâhiyetini haizdir.

MADDE 5 — Halen Hazineye mevcut olup bir cihete tahsis edilmemiş olan Hazine malı 1918 dahilî istikraz tahvilleri Amortisman sandığına devrolunur.

Bu tahvillerin bütçeden ödenecek mayıs takstiti de yine bu sandığa verilir. Ancak 1938 tahvillerinin tabı ve ihraç masrafları da bu paradan tefrik edilir.

Gerek 1933 Türk borcu tahvillerinin gerek Anadolu demiryolu esham ve tahvilâtının mübadelesini kolaylaştırmak maksadile Amortisman sandığına yeniden iki milyon liraya kadar Hazinece avans verilir. Sandık Bu avansları bilâhare portföy gelirleriyle kapatır.

MADDE 6 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 7 — Bu kanunun icrasına Maliye vekili memurdur.

27 - XII - 1937

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
C. Bayar	Ş. Saracoğlu	K. Özalp
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
Ş. Kaya		F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V. Zr. V. V.
S. Arıkan	A. Çetinkaya	Ş. Kesebir
S. İ. M. V.		G. İ. V.
Dr. H. Alataş		Rana Tarhan